

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ

GİRİŞ 1

BİRİNCİ BÖLÜM

ENFLASYON KAVRAMINA GENEL BAKIŞ

1.1. Enflasyonun Tanımı	4
1.2. Türkiye’de Enflasyon ve Büyüme	7
1.3. Yüksek Enflasyon Dönemi	7
1.4. Paranın Anlamı ve İşlevleri	8
1.4.1. Hesap Birimi Olarak Para	8
1.4.2. Değişim Aracı Olarak Para	9
1.4.3. Tasarruf Aracı Olarak Para	9
1.5. Paranın Enflasyon Üzerindeki Rolü	10
1.6. Para Değerindeki Düşüşler ve Zahiri Kar Kavramı	12
1.6.1 Genel Açıklama	12
1.6.2. Zahiri Kar	13
1.7. Fiyat Yükselmelerinin Sebebi, Devamlılığı Ve Mali Raporlara Etkisi	14
1.8. Muhasebe Değer Kavramı	16
1.9. Enflasyondan Çıkış Reçeteleri	16

İKİNCİ BÖLÜM
MALİ TABLO BİLGİLERİNİN YARARLILIĞI , TARİHİ MALİYETLER
MUHASEBESİNİN YETERSİZLİĞİ , ENFLASYON MUHASEBESİ İLE
İLİĞİLİ DÜZENLEMELER

2.1. Finansal Tablo Bilgilerinin Yararlılığı	22
2.2. Muhasebe Kavramları Ve Genel Kabul Görmüş Muhasebe İlkelerinin Enflasyon Ortamında Geçerliliği	24
2.2.1. Parayla Ölçülme Kavramı	24
2.2.2. Maliyet Esası Kavramı	25
2.3. Enflasyonun İşletmeler Üzerine Etkisi	26
2.4. Enflasyonun Mali Tablolara Etkisi	27
2.5. Türk Vergi Sisteminde Enflasyonun Etkisini Gidermeye Yönelik Uygulamalar	36
2.6. Enflasyonun Mali Tablolar Üzerindeki Etkilerini Giderme Yöntemleri	42
2.6.1. Mali Tabloların Döviz Bazında Düzenlenmesi	43
2.6.2. Enflasyon Muhasebesi	45

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
GENEL FİYAT DÜZEYİ MUHASEBESİ

3.1. Genel Bilgiler	48
3.2. Bilanço Kalemlerinin Parasal ve Parasal Olmayan Kalemleri	48
3.3. Düzeltme İşlemleri	52
3.3.1. Genel Bilgiler	52
3.3.2. Yabancı Para Cinsinden Olan Hesapların Düzeltilmesi	53

3.3.3. Hisse Senetlerinin Düzeltilmesi	55
3.3.4. Stokların Düzeltilmesi	56
3.3.5. Satılan Malların Maliyetinin Düzeltilmesi	65
3.3.6. Verilen Avansların Düzeltilmesi	66
3.3.7. Alınan Avansların Düzeltilmesi	67
3.3.8. Yıllara Sari İnşaat ve Onarım Maliyetleri ve Hakedişlerinin Düzeltilmesi	67
3.3.9. Gelecek Aylara ve Yıllara Ait Giderlerin Düzeltilmesi	68
3.3.10. Gelecek Aylara ve Yıllara Ait Gelirlerin Düzeltilmesi	72
3.3.11. Duran Varlık ve Amortismanların Düzeltilmesi	73
3.3.12. Mali ve Maddi Sabit Varlık Satış İşlemlerinin Düzeltilmesi	81
3.3.13. Özsermayenin ve Yedeklerin Düzeltilmesi	86
3.3.14. İştiraklerin Bağlı Ortaklıkların ve Sermaye Paylarının Düzeltilmesi	89
3.3.15. Gelir Tablosunun Düzeltilmesi	91
3.3.16. Net Parasal Pozisyon (Enflasyon) Kar/Zararının Düzeltilmesi	94
3.3.17. Düzeltme İşlemlerinin Kaydedilmesi	100

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM UYGULAMALAR

4.1. UYGULAMA	101
SONUÇ	155

ÖNSÖZ

Türkiye'de Cumhuriyetle birlikte vergi sistemini, çağdaş bir yapıya kavuşturmak, devlete sürekli geliri sağlayacak hale getirmek ve vatandaşları mali gücüne göre vergilendirmek için, sürekli çaba harcamaktadır. 1925'te aşarın kaldırılması, 1926'ta temettü vergisinin yerini kazanç vergisinin alınması önemli adımlardır.

1950 yılında Gelir, Kurumlar ve Vergi Usul Kanunu ile beyana dayalı çağdaş bir vergi sistemine ilk adım atılmıştır. 1961 yılında sistemde iyileştirmeler yapılarak, servet beyanı getirilmiş, tarım kazançları vergilendirilmeye çalışılmıştır. 1984 yılında katma değer vergisinin kabulü ile harcama vergileri alanında da çağdaş bir düzenleme gerçekleştirilmiştir.

Yukarıda özetlediğim kapsamlı düzenlemelere rağmen, vergi sistemimiz, içinde yaşanılmaz bir hale gelmiştir.

Bilindiği gibi, Türk ekonomisinin karşılaştığı temel sorun, 25 yıldan beri devam eden kronik enflasyondur. Enflasyonun ekonomideki kaynak ve gelir dağılımını bozarak çok ciddi sorunlara yol açtığı bilinen bir gerçektir.

Fiyatların değiştiği ekonomik koşullarda tarihi maliyetlere dayalı geleneksel muhasebenin ürettiği bilgiler ve sunduğu finansal tablolar ekonomik önemlerini yitirmektedir. Bunun nedeni geleneksel değerlendirme yöntemlerinin, değişen para değerini dikkate almamasının bir sonucudur. Bu nedenle fiyatların değiştiği koşullarda genel kabul görmüş muhasebe ilkeleri yetersiz kalmaktadır. Nitekim, fiyatların değiştiği ekonomik bir ortamda paranın nominal değeri aynı kalmakla beraber, mal ve hizmet satın alma yeteneği, diğer bir ifadeyle paranın satın alma gücü azalmaktadır. Ölçü birimi olarak farklı satın alma güçlerine sahip, eşdeğer

olmayan para birimlerinin kullanılması ise muhasebe bilgilerinin homojenliğini bozmakta, bu bilgilere dayanılarak alınan kararlarla işletmelerin devamlılığı tehlikeye sokulmaktadır.

Özellikle monopol ve oligopol gücüne sahip olmayan Küçük ve Orta Boy işletmeler (KOBİ'ler) ve fiyatlarını ve gelirlerini enflasyondaki gelişmelere göre ayarlayamayan diğer kesimler zaman içinde satın alma gücü kaybına, işletme sermayelerinde daralmaya, Pazar kaybına uğramışlar ve bundan hem ekonomik hem de sosyal dokumuz zarar görmüştür.

Bunların temel nedeni enflasyon muhasebesinin uygulanmamasıdır. Uluslararası geçerli muhasebe standartlarına göre, bir ülkede üç yıllık kümülatif enflasyon oranının %100'e yaklaşması veya aşması durumunda, enflasyon muhasebesine geçilmesi gerekmektedir.

Türkiye'de 25 yıldır iki haneli ve üzerinde seviyelerden gerçekleştiği halde, enflasyon muhasebesine geçilmemiştir. Sadece, vergilendirme yönünden enflasyonun etkisini kısmen giderecek tedbirler uygulamaya konulmuştur. Konuya ilişkin olarak vergi kanunlarımızda öngörülen sabit kıymetlere ilişkin (kısmi yeniden değerlendirme) yeniden değerlendirme ve maliyet artış fonu şeklindeki uygulamaların yeterli sonuç vermesi mümkün olmamakta ve enflasyon etkisinin giderilmesinde yetersiz kalmaktadır.

Enflasyon muhasebesini geçilmediği için firmaların mali tabloları, gerçek tutar ve gerçek kazançları yansıtmamaktadır. Bu nedenle firmaların elde etmedikleri kazançlar vergilendirilmektedir. Buna bağlı olarak, firmaların sermayeleri erozyona uğramaktadır. Diğer bir ifade ile enflasyonist ortamda enflasyon muhasebesi uygulanmadığı zaman firmaların sermayeleri vergilendirilmektedir. Bu durumda firmalar sermayelerini ve dolayısıyla hayatlarını devam ettirebilmek için kayıt

dışılığı kaymak zorunda kalmaktadır. Son yıllarda kayıt dışılığın artması bir rastlantı değildir.

Avrupa Birliği ile Gümrük Birliği'ni başlatmış, ekonomisini dünyayla rekabete açmış olan, Türkiye artık yoluna bu şekilde devam edemez. Enflasyon muhasebesine geçilmemesi durumunda işletmelerin sağlıklı bir finansman yapısına sahip olması beklenemez ve adaletli vergilendirmeden bahsedilemez.

KAYNAKLAR

- ALTINBAŞ Mükremin, " İşletmelerin Duran Varlıklarını Katsayılar Metoduna Göre Yeniden Değerleme ve Muhasebe Kayıtları", (Doktora Tezi) Adana, 1971.
- ALEXANDER Michael O. " Replacement Cost Accounting " **Accounting For Inflation** , (Edited by M.A.Alexander), Maclean _ Hunter Ltd., Toronto,1975.
- ANPERSON K.T,Moyer C.A , Wyatt A.R, **Accounting Basic Financial Cost and Control Concept** ,John Villey and Sons.Inc, Newyork,1965
- ARSLAN Erdoğan, "Enflasyon Muhasebesinin Neresindeyiz?", **Yaklaşım Dergisi** ,Sayı:52,(Nisan,1997).
- BACKER Morton, "A Model for Current Value Reporting" **CPA** ,February,1974.
- BEKTÖRE Sabri , Çömlekçi Ferruh ve Sözbilir Halim, **Mali Tablolar Analizi**, Eskişehir: Birlik Ofset Yayıncılık, 1995, s 266
- BREALEY A.Richard, Myers C.Stewart, Marcus J.Alan, **İşletme Finansının Temelleri**, Literatür Yayıncılık, İstanbul, 1997..
- BROWN Graham J. " Inflation Accounting, Revaluation of Fixed Assets" **Accountants Journal**, October , 1975.
- CAN Halil,DOĞAN Tuncer,Ayhan Yaşar Doğan, **Genel İşletmecilik Bilgileri**, Adım Yayıncılık, Ankara 1997
- ÇANKAYA İslam , **Dönem Karının Vergilendirilmesi Dağıtımı ve Muhasebesi**, Aralık 1995, 3.Basım, Ankara
- DOĞAN Zeki, "Enflasyonun Muhasebe Üzerindeki Etkisi ve Bu Etkiyi Yok Edecek Bir Muhasebe modeli: İkame Maliyeti (Cari Değer) Muhasebesi", **Vergi Dünyası Dergisi**, Sayı: 165, (Mayıs, 1995).

- ERÇOKLU Ziya Y." Spk Enflasyon Muhasebesi ve Kar Dağıtımı İle İlgili Yeni Kararlar" **Maliye ve Sigorta Yorumları Dergisi** , Sayı 361, 15 Şubat 2002,
- ERDİNÇ Yaşar, **Borsada Analiz**, Siyasal Kitabevi, Ankara, Aralık 1998.
- ERGİNAY Arif, **Kamu Maliyesi**, Savaş Yayınları, Ankara,1994
- FOLDES L.P. Inflation and Financial Accountants " **The Accountant**, July 22, 1971
- HERRICK T.M. "Accounting for changing Price – Levels for Small Business" **Accountents Journal**, June, 1976.
- HATİPOĞLU Zeyyat , "Enflasyon ve İşletmelerde Kullanılan Değer Ölçüleri" Enflasyon Ortamında Muhasebede, Finansman ve Vergi Problemleri, İ.Ü.İşletme Fakültesi Yayınları, No: 37, İstanbul 1974.
- HACİRÜSTEMOĞLU Rüstem, "Enflasyon Muhasebesi", **Vergi Dünyası Dergisi**, Sayı:143, (Temmuz 1993).
- KOÇ YALKIN Yüksel ,**Genel Muhasebe**, 5.Basım, Ankara, Olgaç Matbaası, 1984.
- KOÇ YALKIN Yüksel , **Enflasyon Muhasebesi Uygulaması ve Yönetmelik Kararlar**, Ankara Sanayi Odası Yayınları, Ankara, 1998.
- KIZIL Ahmet, "Enflasyon Muhasebesi", **Muhasebe Enstitüsü Dergisi**, Yıl:3, Sayı:7 (Şubat 1977-1) .
- KIZILOĞLU Şükri , EYÜPGİLLER Saygın, **Şirketler Muhasebesi Vergilendirilmesi Hukuk ve Mevzuatı**, Yaklaşım Yayınları, Ankara 1999.
- MUCUK İsmet, **Pazarlama İlkeleri** , Türkmen Kitabevi, İstanbul 1999
- ÖRTEN Remzi "Genel Yeniden Değerlemenin Önemi ve Muhasebeleştirilme Tekniği"(Doktora Tezi) Ankara, 1973.
- ÖRTEN Remzi , KARAPINAR Aydın , **Enflasyon Muhasebesi**, Gazi Kitabevi Yayınları, Ankara, Nisan 2003

- PEKİNER Kamuran, **İşletme Denetimi** , İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi, Muhasebe Enstitüsü, 1984.
- PARASIZ İlker , **Para Banka ve Finansal Piyasalar**, Ezgi Kitabevi Yayınları, Ekim 1997, Bursa
- R. F Meigs ve W.B, Meigs, **Accountins the Basis for Business Decisions**, New York:Mc.Graw-Hill Publications Co., 1990, s. 817.
- SEVİLENGÜL Orhan , **Tekdüzen Muhasebe Sistemi Uygulaması** , ASMMMO Yayınları, Ankara, 1996.
- STEPHAN C. Arodell, "Criteria for Determining Materiality" **The Journal of Accountancy**, October,1875
- TOPOĞLU Serhat , **Tekdüzen Muhasebe Sistemi, İdari Ticari Uygulamalar** . Çağdaş Ankara Yayınları, Ankara, 1999.
- ÜNSAL Erdal, **Makro İktisat** , İmaj Yayıncılık, Ankara 2000
- VOLTAN H. "Accountancy and Inflation : Responses to Chancing Prices" **The Accountent**, June - July, 1975.
- YÜCEL Göksel "Globalleşen Dünya'da Türk İşletmelerinin Finansal raporlama Sorunları" **İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi Dergisi**, Cilt 22, Sayı 2 (Nisan 1993)
- YÜKSEL Ahmet , **Enflasyon Muhasebesi**, Literatür Yayıncılık , İstanbul, Aralık 1997
- ZARAKOLU Avni , **İktisat İlminin Temel İlkeleri** , Sevinç Matbaası, Ankara 1971
- Sermaye Piyasası Kurulu, Yüksek Enflasyon Dönemlerinde Mali Tabloların Düzeltilmesine İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Tebliğ, Seri XI,Nr:20
- TMUDESK , **Türkiye Muhasebe Standartları** , Ankara 1997

Bankaların Konsolide Mali Tablolar Düzenlemesine ve Konsolide Mali Tabloların
İlanına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Tebliğ, 10 Mayıs 1997

Vergi Usul Kanunu, Gelir Vergisi Kanunu ve Kurumlar Vergisi Kanununda
Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun, 17/12/2003

ÖZET

Fiyatlar genel seviyesinde meydana gelen devamlı bir yükselme şeklinde kendini gösteren enflasyon, bir çok sosyal, siyasal ve ekonomik sorunlara ana kaynak teşkil ettiği gibi, işletmelerin temel göstergeleri olan mali tabloları da homojen bir yapıdan uzaklaştırarak, anlamsız bir hale getirmektedir. Bu durum ise bir taraftan işletmelerin geleceğe yönelik plan ve program yapmalarını zorlaştırırken diğer taraftan da zahiri kazançlar üzerinden vergi ödemeye neden olmaktadır.

Enflasyonun yarattığı olumsuzlukları gidermek ve muhasebenin sunmuş olduğu bilgilerin geçerliliği açısından, enflasyon muhasebesinin uygulanması gerekmektedir. Bu gerçek Maliye Bakanlığını enflasyona karşı genel bir tedbir almaya yönlendirmiş ve bu kapsamda , Vergi Usul Kanunu, Gelir Vergisi Kanunu ve Kurumlar Vergisi Kanununun da değişikli yapılması hakkında 5024 sayılı yasa yürürlüğe girmiştir. Bu yasa ile geleneksel muhasebenin hazırlanmış olduğu verilerin, genel fiyat düzeyi muhasebesi yöntemine göre düzeltilmesi ve finansal raporların gerçek değerlerle ifade edilmesi sağlanmıştır. Enflasyon muhasebesi uygulamalarının, kanuni bir zorunluluktan çok, işletme faaliyetlerinin gerçek sonuçlarının belirlenmesi bakımından gerekli olduğu inancındayım.

ABSTRACT

Inflation, which can be seen as a continuous rise in the general level of the prices, is the main cause of many social, political and economical problems. It also takes the financial tables that are the main indicators of the companies away from a homogeneous structure making them meaningless. This, on the one hand, makes the future planning and programming of the companies difficult; and on the other hand, results in paying taxes over the apparent earnings.

In order to remove the negative effects of the inflation, and from the point of view of the accuracy of the knowledge that accounting presents us, we have to apply inflation accounting. This truth has made the Ministry of Finance to put general precautions against inflation, and from this point of view, the Ministry has put the law 5024 to make a change in The Law of Tax System, The Law of Income Tax, and The Law of Institutional Tax. With this law, the Ministry has ensured the correction of the general data which are prepared by the traditional accounting according to the general level of the prices; and the expression of the financial reports with real values. I hereby think that the applications of inflation accounting is needed to determine the real results of the activities of the companies rather than a legal necessity.